

Nedlagda landsbygdsskolor påverkar inte utflyttningen

Skola. Landsbygdsskolor över hela landet hotas av nedläggning. Skolnedläggning på landsbygden är en het potatis som engagerar många fler än de direkt berörda barnfamiljerna. Min forskning visar att en nedlagd skola på landsbygden inte påverkar vare sig in- eller utflyttningen från området i fråga.

[Jan Amcoff](#), docent i kulturgeografi, Uppsala universitet

[Fler debattartiklar av författaren](#)

Publicerad: 16 november 2012 kl 08:16

I Sverige börjar barn skolan vid 6-7 års ålder. Det är väl känt att antalet födda barn varierar mycket över tid. Efter en bottenkänning i slutet av 1990-talet ökade barnafödandet i Sverige under hela 00-talet. Med 2011 års statistik på plats ser dock trenden ut att ha vänt igen. Följaktligen är en topp av förstaklassare att vänta om 4-5 år, även om den inte alls blir lika stor som senast, vid mitten av 1990-talet.

Med den nationella bilden i ryggen är det lika viktigt att konstatera att variationerna är stora både mellan och inom landets kommuner. Med en allt större andel unga vuxna i och kring de större städerna är det där barnen har fötts, men här vill jag framförallt rikta uppmärksamheten mot den inomkommunala utvecklingen. Efter några decennier under slutet av 1900-talet då många barnfamiljer bosatte sig på landsbygden har trenden vänt. Såväl andelen som antalet barn som bor utanför tätorter minskade i samtliga län under 00-talet och minskningen accelererade under decenniets andra hälft.

Med minskade barnkullar på landsbygden och en ständig ekonomisk press ser många kommuner över sin skolstruktur. Landsbygdsskolor över hela landet hotas av nedläggning. Skolnedläggning på landsbygden är dock en het potatis som engagerar många fler än de direkt berörda barnfamiljerna. Det visar att frågan handlar om något mer än att lösa skolans formella uppgift, att utbilda. Ett av de vanligaste argumenten är att bygdens attraktivitet minskar utan skola. Man befärdar utebliven inflyttning och ökad utflyttning, i synnerhet av barnfamiljer.

I en studie som publicerats i senaste numret av den vetenskapliga tidskriften *Educational Planning* har jag undersökt hur flyttmönstren påverkas av en skolnedläggning på landsbygden, såväl bland människor i gemen som i subgruppen barnfamiljer och såväl inom promenadavstånd från skolan som i ett större upptagningsområde. Resultaten visar att inga mätbara effekter kan påvisas i något fall, vare sig i direkt samband med nedläggningen eller inom en tvåårsperiod.

Resultaten borde egentligen inte överraska eftersom flyttningen till och från landsbygden har gått upp och ned under de gångna 50 åren, trots att antalet skolor har minskat kontinuerligt. Många landsbygdsbarn åker skolskjuts. Att skolskjutssträckan ökar från, säg en mil till två, i samband med en skolnedläggning, förefaller inte vara tillräckligt skäl för att ändra ett beslut att flytta till eller från en plats på landet.

Att dra slutsatsen att en skolnedläggning är utan följder för de berörda vore emellertid förhastat. I den vetenskapliga litteraturen på området har fler aspekter uppmärksammats. En rad studier har undersökt hur det lokala näringslivet påverkas, andra har pekat på ett minskat engagemang i allmänhet och en förlorad gemenskapshetskänsla i den berörda bygden och ytterligare andra på hur skolan har en symbolisk betydelse som går förlorad, vid en nedläggning. Uppenbart är också att berörda skolbarn får tillbringa mer tid i skolskjutsen och med att vänta på densamma. Förutom att det rimligen uppfattas som trist finns studier som antyder att detta kan få menliga effekter på inläringen. Å andra sidan finns studier som pekar på att alltför små skolor kan ge liknande följder.

Många kommuner står inför svåra beslut rörande eventuell skolnedläggning. Till syvende og sidst handlar det om politiska avvägningar, men med ett gott kunskapsunderlag möjligheterna att redan på förhand bedöma följderna av ett beslut. Min förhoppning här är att ha bidragit till kunskapsunderlaget genom att belysa en aspekt på frågan.

- **Jan Amcoff**, docent i kulturgeografi, Uppsala universitet